

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Piața Unirii No. 3.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

PARTEA OFICIALĂ

† Necrolog

Cu adâncă durerea comunicăm Ven. Cler diecezan, că Reveridissimul *Ilie Stan*, canonic lector al Bisericii Noastre catedrale, după o boală grea suportată cu exemplară răbdare și resemnare creștinească și împărtășit adeseori cu sfințele Taine în ziua de 4 Noembrie crt. a repausat în Domnul, în anul al 67-lea al vieții și al 43-lea al preoției sale.

Inmormântarea rămășițelor pământești ale repausatului s'a făcut în ziua de 6 Noembrie crt. din partea Noastră cu asistența membrilor Ven. Capitlu catedral și a mai multor preoți centrali.

Repaosatul în Domnul, care timp de 43 ani a servit cu credință și dragoste la Altarul Domnului, ale cărui adevăruri vecinice le-a propovăduit cu inflăcărât zăl atât de pe catedră cât și de pe amvon, a lăsat mai multe fundațiuni liturgice precum și o sumă de 120.000 Lei pentru fondul viduo-orfanal diecezan.

Pentru repaosul sufletului adormitului în Domnul frate Ven. Cler diecezan va aduce la altarul Domnului sufragiile pii îndatinat.

Oradea, la 12 Noembrie 1930.

No. 3184/1930.

Acțiunea pentru ajutorarea șomerilor din jud. Bihor

Domnul prefect al județului Bihor, pentru adunarea fondurilor necesare le ajutorarea pe iarnă a celor cari fără vina lor au ajuns la mizerie, și a muncitorilor rămași fără lucru, a adresat către autoritățile și populația din acest județ următorul

APEL :

În urma crizei generale economice precum și în urma iernei ce se apropie posibilitatea de lucru și astfel și de câștig a muncitorilor este din ce mai redusă.

În fața iernei ce se apropie este datorința fiecărui om să se gândească la acei cari nu din vina lor au ajuns fără nici o posibilitate de câștig și să-i ajutore fiecare după posibilitatea sa.

Conștiu de importanța acestei probleme Statul s'a grăbit să vină în ajutorul acestor lipsiți parte prin mijloace materiale,

parte ordonând organelor sale să facă tot posibilul pentru ajutorarea celor lipsiți.

Lipsa de muncă s'a accentuat în timpul din urmă în județul nostru nu numai la orașe dar chiar și la sate, pentru că în urma crizei financiare prin care trec întreprinderile din acest județ, acestea și-au redus numărul muncitorilor, — prin ce o mulțime de oameni au rămas fără nici un mijloc de câștig; deci în anul acesta avem un număr mai mare de șomeri decât în alți ani.

Pentru a putea ajuta pe toți acei cari într'adevăr au nevoie de acest ajutor este necesar și binevenit pe lângă ajutorul Statului și obolul publicului.

În acest scop fac apel la populația din întreg județul Bihor, ca începând cu ziua de 1 Noembrie 1930 și până inclusiv 31 Martie 1931, să binevoiască a contribui la *ajutorarea șomerilor* cu următoarele taxe benevole minimale:

I. Toate cererile și reclamațiunile înainte vre-unei autorități administrative din județ se va prevedea cu un timbru special de un leu, care se va vinde în favoarea șomerilor

II. Se vor prevedea cu același timbru :

- 1) Biletele de teatru
- 2) Biletele dela Băi.
- 3) Biletele de cinematograf.
- 4) Biletele dela orice alt spectacol.
- 5) Condicele de muncă.
- 6) Condicele de servitori.
- 7) Toate certificatele extractele și copiile eliberate de

autoritățile administrative.

III. Se vor prevedea cu timbru de 5 (cinci) Lei :

- 1) Biletele de liberă petrecere în țară.
- 2) Cererile pentru transportul mașinilor pe șosele.
- 3) Cererile pentru autorizarea de adunări.

IV. Drept excepție dela punctul I. se vor prevedea cu timbru de 20 Lei următoarele cereri :

- 1) Cererile pentru pașaport.
- 2) Cererile pentru prelungirea termenului de ședere în țară.
- 3) Cererile pentru eliberarea de dovezi speciale.
- 4) Cererile pentru eliberarea unui brevet industrial.
- 5) Cererile pentru permis de armă.
- 6) Cererile pentru permis de vânat.
- 7) Cererile pentru permis de pescuit.
- 8) Cererile pentru autorizație de circulație la ciclote.
- 9) Biletele de trecerea frontierei.
- 10) Procesul verbal constatând luarea jurământului păzitorilor de câmp și de noapte.

V. Se vor prevedea cu timbru de 100 Lei:

- 1) Cererile pentru permise de petreceri.
- 2) Biletele de onoare la Băi.
- 3) Cereri pentru deschiderea școalelor de dans,

- 4) Cererile pentru aprobarea animalelor de reproducție,
5) Cererile pentru permis de circulație de automobile.
6) Proceșele prin care se constată luarea jurământului paznicilor de vânat.

VI. In restaurante și cafenele la achitarea fiecărei note de plată se va socoti consumatorului un plus de un-leu.

VII. Hotelierii vor încasa la hotelele de clasa I, de fiecare zi și persoană câte 5 Lei, iar la celelalte hotele câte un Leu.

VIII. Țoși comercianții și industriașii vor socoti la fiecare factură de 50 Lei în sus eliberată de ei un leu în plus.

IX. Toate băncile, întreprinderile, și alte societăți comerciale vor contribui prin ajutoare lunare, cari se vor stabili la orașe în înțelegere cu primarul orașului, iar la sate în înțelegere cu primpretorul.

Contibuțiile prevăzute în punctele I-V și VII-VIII se vor încasa prin aplicare de timbre mobile care se găsesc la ori ce instanță administrativă, iar cele din punctul VI prin note de plată confecționate în acest scop, cari note de plată se găsesc în orașe la primării și poliții iar la sate la prefuri.

Atât timbrele, cât și notele de plată se pot primi și la prefectură.

Sumele adunate astfel împreună cu contribuția Statului, județului, municipiului, orașelor și comunelor, se va administra de un comitet din care va face parte Prefectul județului, primarul municipiului, președintele delegației județene, chestorul poliției, inspectorul muncii, administratorul financiar, directorul Băncii Naționale.

În afară de acest comitet, care va îndruma întreaga acțiune de ajutoare vor funcționa, conform îndrumărilor deja date, comitetele locale de ajutoare.

Intenția noastră este de a veni în ajutorul celor cari merită de fapt acest ajutor și cari nu din vina lor au rămas pe drumuri, chiar din acest motiv va fi considerat șomer numai acela care s'a prezentat la oficiul de plasare al Statului și este declarat ca atare de acest oficiu.

Cum intenția noastră este nu să dăm cuiva de mâncare timp de 5 luni, ci dacă e posibil și să reducem numărul șomerilor, se va împărți de ajutor numai acel șomer care se

declară gata de a munci ori ce lucru până când nu va putea fi aplicat în specialitatea lui.

Taxele impuse prin acest apel sunt *benevole*, deci silit nu se poate încasa, cum însă dela încassarea lor depinde succesul întregii mișcări de ajutoare, Dv. Vă veți folosi de toată autoritatea Dv. și chiar de toate mijloacele legale ce Vă stau la dispoziție pentru a face ca aceste taxe să fie considerate de ori cine obligatorii.

Fără de cei cari înțeleg însemnăta acestei mișcări și îi dau tot sprijinul veți fi și Dv. binevoitor și servilabil, iar față de cei cari s'ar opune ori ar refuza ajutorul cerut, veți face controlul respectării tuturor dispozițiilor legale și îi veți aplica strict legea în fiecare caz.

La constatarea numărului șomerilor veți proceda cu cea mai mare strictețe, pentru că pe eventualii agenți provocatori și parazii respective șomerii profesioniști, să poată fi înlăturați.
Oradea, la 28 Octombrie 1930.

Prefect: Dr. „*POPOVICIU*”

Din partea noastră îndemnăm preoții și credincii oșii noștri din județul Bihor, ca acțiunea pornită pentru ajutoarea celor lipsiți în iarna în a căreia prag stăm, să-i dea întregul lor concurs, făcându-și fiecare datoria sa creștinească de a deprinde faptele îndurării creștinești față de cei ajunși în mizerie.

Oradea, la 10 Noemvrie 1930.

No. 3256/1930

Salariile preoților pe Septembrie 1930

Comunicăm Ven. Cler că salariile preoților pe luna *Septembrie crt.* Ni-s'au achitat din partea administrației financiare din Oradea și acelea se pot ridica dela oficiul administrativ al fundațiilor diecezane.

Oradea, la 10 Noembrie 1930.

PARTEA NEOFICIALĂ

† Canonicul Ilie Stan

Joi în 6 Nov. s'au înmormântat rămășițele pământești ale fostului cândva canonic Ilie Stan, iubit și stimat de toți pentru finețea-i sufletească și zelul lui către cele religioase, când Rvs. canonic Petru Tămăian a finut în biserică catedrală următoarea parentare:

Jalnici Ascultători!

Îngerul înfricoșat al morții, carele fără repaus și neobosit cutreeră lumea și fără de milă execută destinul firii noastre frangibile, exprimat prin rânduiala dumnezească care zice că »hotărit este omului să moară« (Evrei 9, 27), — acest oaspe nedorit, după abia patru ani dela ultima sa vizită, acuma iarăși s'a abătut pela porțile Capitlului nostru, răpind din mijlocul nostru, de această dată, pe Canonicul Arhidiacon sau Lector, cândva *Ilie Stan*.

Sufletul acestui frate al nostru a fost ridicat din

lăcașul său pământean, din trupul său, pe care l-a animat mai bine de 66 ani, iar trupul său rămas rece și fără de viață, iată-l aci așternut, l-am luat împrejur pe câteva minute, ca dându-i noi ultima cinste cuvenită, ca frați, să-l petrecem până la ușa mormântului, această ultimă stație a sa și a noastră a tuturor din lumea aceasta.

Repausatul în Domnul, Canonicul Ilie Stan a trăit 66 ani. S'a născut în 2 August a. 1864, în orașul Macău acum Ungaria, — din părinți țărani. Studiile liceale și bacalaureatul le-a făcut aici în Oradea, la liceul Premontreilor, iar Teologia în Seminarul din Blaj. La 30 Sept, a. 1888 a fost hirotonit preot celibat, adevărat necăsătorit. În anul următor, ca preot tânăr, pentru studii mai înalte, a fost trimis la vestitul Institut al Sf. Augustin, la »Augustinenum«-ul din Viena. Aici a luat 3 rigoroaze în Teologie. În anii 1893—1896 îl aflăm

în cancelaria episcopală, lucrând lângă fericitul Episcop cândva Mihail Pavel, carele la a. 1896 îl numește profesor de religie și duhovnic la liceul de băieți și la școala civilă de fete din Beiuș. În această calitate Ilie Stan muncește 18 ani, dovedindu-se ca tihet și educator nu numai cu pregătiri solide și vaste, ci și cu râvnă și dragoste către tineret și către oficiul său. Prin propunerea temeinică și conștiincioasă a studiului religiunii, prin meditațiile sale sistematice și instructive și prin predicile sale pătrunzătoare, dezvoltă o muncă rodnică și binefăcătoare pentru sufletele tineretului dela școalele noastre din Beiuș. Pe terenul oratoriei bisericești a avut frumoase succese mai ales prin exercițiile spirituale, totdeauna zguduitoare, pe cari le-a ținut tineretului și credincioșilor din Beiuș în biserica parohială, ani de-arândul în săptămâna Patimilor Domnului, prin cari multe suflete rătăcite a ridicat din pierzare și a recâștigat pentru Hristos. — Pentru activitatea sa pe terenul educației tineretului și al vestirii cuvântului lui Dumnezeu, Ilie Stan la a. 1912 a fost distins cu brâu roșu și a fost numit Asesor consistorial, iar în 18 Iunie a. 1913 a fost numit canonic în Ven. Capitlu al acestei sfinte Catedrale. Aici și-a continuat munca sa binefăcătoare prin ținerea multor predici frumoase și instructive în această Catedrală, — prin ținerea de exerciții spirituale pentru cler și seminaristi, — și de misiuni sacre populare pentru credincioșii mai multor parohii din provincie. A fost și profesor de elocvență sacră la Academia teologică. Până în ultimul an a fost inspector catehetic pentru școalele secundare din localitate. A muncit și ca membru, mai târziu și ca președinte în deosebitele comisii diecezane, conlucrând astfel cu Ordinariatul Episcopesc la buna chivernisire a Eparhiei. Pe teren politic, numai odată a rolat, ca deputat în Parlamentul din București reprezentând orașul său natal, Macăul, pe atunci încă ocupat de armata noastră.

Puțin timp a fost președinte al Asociației culturale »Astra«, pentru despărțământul Oradea.

În anii din urmă o boală latentă i-a atacat organismul, carea — mai în urmă — în câteva zile l-a răpus, deși Părinții Mănăstirii Sf. Francisc, Părinții călugări Capucini, la cari repausatul în Domnul a locuit 18 ani, cu multă gingășie și adevărată frățească dragoste, deamă de toată recunoștința, l-au îngrijit până în ultimele sale momente.

Precum vedem dară repausatul în Domnul, n'a avut o viață frământată de roluri zgomotoase în viața publică, ci mai mult o viață de un muncitor modest, conștiincios, și bun educator; servitor credincios al Altarului; vestitor neobosit și elocvent al Evangheliei lui Hristos. Și a mai fost un suflet smerit, carele și în frumoasa dignitate bisericească, la care a ajuns, a finit la rudele sale din mijlocul cărora s'a ridicat. Și a fost un suflet iertător, căci deși foarte sensibil și ca atare năcazurile, greutățile vieții și răutatea lumii, de

care fiecare muritor se izbește în călătoria sa prin această lume, el le-a simțit îndoit, — dar totuși a fost iertător. — Ca român totdeauna și-a iubit sincer limba și neamul, respectând însă această virtute firească și în semenii săi cei de altă limbă și de alt neam.

Iată, cam acestea au fost însușirile mai de frunte ale sufletului repausatului în Domnul, Canonic cândva Ilie Stan.

Ca om va fi avut și greșeli și slăbiciuni, de cari nimenea nu este scutit în această viață, căci »Tu singur Doamne ești fără de păcat!« — dar azi, când deja s'a rostit sentința Domnului asupra sufletului său, sperăm, că Milostivul Dumnezeu cumpănind deoparte munca și truda vieții sale și de altă parte slăbiciunile și greșelile sale, pe care Repausatul cași creștin și cași preot prin pocăință și mărturisire și le-a deplâns, sperăm că l-a primit în ceata celor ce »vor vedea fața Domnului pururea în pământul celor vii« (Ps. 141, 7), — în această nădejde, acum în aceste momente de despărțire, când sufletul repausatului par'că rugător ne cere iertare pentru orice greșală, cu care ar fi supărat pe cineva în viața sa pământeană, și ne cere sprijinul rugăciunilor noastre către Dumnezeu, în calea sa din urmă, pe care îi vom urma și noi, unul fiecarele, pe rând, — să-l petrecem, rugându-ne pentru sufletul său cu mângâitoarea rugăciune a Bisericii: »Cu sfinții odihnește, Hristoase, sufletul robului tău, unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit«. Amin!

Sfințiri de biserici

În timpul din urmă tot mai dese sunt sfințirile sau consacrarile de biserici, fie reparate fie clădite din nou. Aceasta e o dovadă nu numai a zelului și interesului ce-l poartă preoții chestiunilor religioase, ci și a dărniceii poporului și a alipirii lui către creștință.

Duminecă înt 5 Nov. c. I. P. S. Episcop Dr. Valeriu Traian Frențiu a consacrat biserica nouă din Tășnad—*Blaja*. E într'adevăr de admirat ce-au putut face o mână de credincioși (abia 70 de familii) în această mică parohie: și-au zidit biserică nouă, mare și frumoasă cu 913.000 Lei, adunați parte de credincioșii duși în America, parte din reparțiile și donațiuni. E de remarcat fapta credinciosului Ioan Pteancu care a donat 100.000 Lei și a păr. protopop Ioan Butean din Zalnoc care a dăruit 20.000 pentru iconostas. Consacrarea a decurs în mod foarte solemn în prezența a multe mii de credincioși veniți din toate satele de prinprejur și a multor intelectuali din Tășnad. După cele bisericești parohia a oferit un banchet în școală unde s'au ținut multe și variate toaste. Harnicul părinte Scridon și curatoratul lui, merită felicitări pentru multele greutăți ce le-au știut învinge cu zi-

direa, frumosului locaş al lui D-zeu. D-zeu îi va răsplăti pentru nobila lor osteneală.

Duminecă în 9 Nov. c. comuna *Dubricioneşti*, (distr. Vadul-Crişului), unde păstoreşte tinărul pâr. *Lazar Apatean*, a fost locul unor frumoase şi înălţătoare serbări. Ex. Sa Episcopul diecezan însoţit de Rvs. canonic Petru Tămâian şi alţii dela Oradea a săvârşit consacrarea bisericii renovate şi reparate. Oaspeţi numeroşi dela Oradea şi Aleşd au onorat cu prezenţa lor comuna şi solemnităţile, ca D-nii Dr. Vasile Oros preşedintele delegaţiei judeţene, Dr. Teodor Roxin deputat şi preşedintele consiliului judeţean, Dr. Augustin Caba revizor judeţean, Dr. Ştefănică primpretor, Dr. Moldovan notar public, Dr. Teodor Stanca medic cerc., Dr. Hollmayer şef judecător, Dr. Aurel Dejeu avocat, părinţii ortodocşi Drimba protopop, Popescu şi Boşoc, Rvs protopop Dr. Lauran, etc. etc. — După consacrare s'a sfinţit şi noul local al şcolii primare, un frumos edificiu cu două sale de învăţământ, prin I. P. S. Sa Episcopul Dr. Frenşiu. Apoi s'au prezentat numeroase corporaţiuni la recepţii, așa preoţimea tractuală unită condusă de Rvs. protopop Dr. Lauran; preoţimea ortodoxă română care asigură pe Exc. Sa că ei lucrează numai pentru pace şi binele sufletesc al Românilor, Exc. Sa iarăş îi asigură că cel ce e creştin şi român nu poate să lucreze decât în spiritul dragostei frăţeşti, pe urma căreia se va consolida definitiv scumpa noastră patrie, — administraţia şi justiţia conduse toate de d-l preşedinte al consiliului judeţean Dr. Teodor Roxin, care în frumoase şi simţite cuvinte apreciază munca de apostol al Exc. Sale; I. P. S. Sa le răspunde laudând interesul ce-l arată mireni credincioşi religiei şi bisericii, participând în număr așa frumos şi regulat la sfinţirile de biserici, prin care participare dau pildă bună poporului credincios; — corpul didactic al învăţământului secundar şi primar, foarte numeros reprezentat, îl conduce dl. revizor Dr. Augustin Caba talmăcind omagiile şcolii şi promiţând colaborare armonică cu biserica.

După recepţii s'a servit un copios şi foarte prompt organizat banchet într'o sală spaţioasă şi frumos împodobită a noii şcoli primare, unde harnicul părinte Apatean împreună cu doamna preoteasă făceau onorurile cu multă gentileţe. D. m. la orele 5 I. P. S. Sa împreună cu suita-i s'a renapoiat la Oradea mângăiat c'a putut dura două binecuvântate locaşuri de lumină şi cultură.

P. T.

Corpul Diplomatic acreditat pe lângă Sf. Scaun. Reprezentanţii statelor pe lângă Vatican în anul acesta s'au înmulţit. Miniştrii Plenipotenţiarî sunt 24; Ambasadore 12. Decanul Corpului Diplomatic e ambasadorul Braziliei, Dr. Carol Magalhaes de Azevedo.

Altarul

Premiţi pentru încunjurarea oricărei neînţelegeri: nu am nici calitatea nici pretenţia să mă erigez drept judecător al fratelui meu de altar. Pentru acest scop sunt instituiţi protopopii şi vicarii, »ochii Arhiereului«. Dar om sunt şi eu şi, prin urmare, nu mă pot subtrage impresiilor, cari involuntar se intrug în sufletul meu prin simţurile mele sănătoase.

Iată de ce e vorba: Intrând în unele biserici şi voină să sărut sf. altar — după vechiul şi frumosul obicei preoţesc, — m'a cuprins o adevărată greaţă de murdăria feţei altarului, încât — bunul D-zeu să mă ierte — nu am avut curajul să ating sf. Altar cu buzele ci numai cu fruntea.

»Altarele Tale Doamne al puterilor« am cugetat în mine atunci, cu psalmistul. Şi mi-am propus să scriu acest articol.

Da, altarele Tale Doamne, sunt oglinda sufletului şi conştiinţei preotului. Un altar curat înseamnă — fără îndoială, şi fără riscul de a greşi în judecată — o conştiinţă preoţească curată. Un altar împodobit cu flori — nu însă cu tot felul de obiecte scilpitoare, străine de gustul bun şi de ritul nostru — înseamnă, că sufletul preotului e împodobit cu virtuţi preoţeşti »cu bună mireasmă spirituală«.

Mi-e destul să intru în altar, ca să ştiu, *cine-i* preotul din comună, cu toate calităţile şi defectele lui.

Altarul te *strigă* în lume.

Altarul nu tănuieşte şi nu scuză, — el grăeşte *adevărul*.

Preotul neglijent are o scuză: »Sfătul ăsta, aldui-l-ar D-zeu, n'are simţul curăţeniei«.

Cum — părinte dragă, — sfătul este purtătorul gustului estetic în parohie şi biserica d-tale? Sfătul poate şi reuşeşte să-şi impună simţul său de necurăţenie d-tale, şi d-ta — care ai învăţat 16 ani la şcoală, — nu poţi să-ţi impui pe al d-tale? În biserica d-tale? Se poate?

Ce scuză care acuză!

Intri în casa acestui preot, — te primeşte o preuteasă draguţă, curată, cu o masă albă, »albă ca zăpada«.

Tu mănâci pe o măsurită curată, şi »Cina cea de taină« o serveşti pe nişte straie de toată ruşinea? Se poate?

Se spune, că s'ar fi spus din loc sus pus, că preutesele ar fi o piedecă în pastoraţie.

Apoi să arătăm, că această părere este fundamental greşită, ori dela cine ar emana.

D-na preuteasă şi nu sfătul, — să ia în grija sa sfântul altar.

Ce costă? În fiecare casă preoţească se spală 30—40 bucăţi rufe la lună. Ei, cu o măsurită mai mult, ce are a face?!

La fiecare casă preoţească se schimbă cel puţin

odată la săptămână fața de masă. Ar fi lucru greu, dacă la o lună odată, d-na preteasă ar schimba și fața de pe altar?

La fiecare casă preoțească se face cel puțin de 2 ori la an curățenie generală. Nu s'ar putea face totodată și în biserică și în altar? Nu costă nici bani, nici osteneală.

Trebue numai dragoste și interes. Atât.

Și atunci părintele se va afla bine la altarul lui și-al Domnului, și fața doamnei pretese nu va trebui să se transforme de câte ori sosește vre-un străin în sat.

Intrați în bisericile rom. catolice și veți rămânea edificați.

Tot mâna femeii preface și aici altarul Domnului în podoabă a bisericii. Sunt mânușele — fine sau grobe, albe sau arse de soare, — ale femeilor din »Reuniunile de Altar«.

Să se facă și la noi atări reuniuni pentru împodobirea sfintelor biserici! Da, să se facă! Dar lipsa lor să nu fie la nici un caz scuză pentru o neglijență, care *nu poate* afla scuză.*)

Simion Gocan

*) Reuniunile Mariane dela noi au o secție și pentru înfrumusețarea altarului și a bisericii. Nota Red.

„Raționalizarea“ nașterilor

De când cu atâta știință și zel excesiv, iată și apucăturile stângace: să vâri rațiunea ca regulator în mersul lucrurilor bine regulate de o altă rațiune ce le-a dat și putința de a fi. Problema demografică o ia pe flancul stâng, doar e mai ușor să împiedeci orice lucrare decât să pui la cale una asemenea. Or omenirea n'a reușit să vie într'ajutorul problemelor sociale producând, și fiindte viețuitoare înafară de mașini, totuși problemele acestea s'au rezolvat în decursul vremii fără doritul concurs. În schimb însă în zilele noastre lumea pare mai preocupată de gândul contrar, nu de înmulțirea omenimei ci de împiedecarea ei.

Oameni dedicați științelor sociale și medicale lăsând la o parte morala, se închid în sfera lor unilaterală, dându-și uneori în cap în acest ram de preț de știință ce zace sub imperiul pățimașilor.

Deoarece această chestiune nu numai în teorie dar nici în praxa ei nu e la distanță dorită dela rândurile credincioșilor noștri, am aflat de bine să ne ocupăm puțin aci de ea.

Chestiunea în formele ei exagerate și-a găsit ușor aderenții de o parte, dar nici opoziții n'o lasă în pace, așa ne pomenim cu nenumărate scrieri în materie cu diferite numiri, mai mult sau mai puțin nimerite; doar cei ce pe lângă laturea socială mai cunosc și pe cea morală, carea este dintru începutul a Bisericii, au căderea să-și dea contributul precum face de pildă Doctorul *Raoul Guchteneere* în lucrarea sa »La limitation de naissances«, Bruxelles 1929, care este un ecou puternic al discuțiilor de acest fel, în cari a fost atât de bogat anul ce trecu.

E ușor să reduci nașteri, dar nu vătămând dispoziții de ordin mai înalt. Or ce să zici și cum să te justifici când în lumea reală însăși principiile lui Malthus nu te susțin. Progresiunea mijloacelor de trai și a înmulțirii oamenilor în totalitatea lor se pierd în formulele de matematici de vremece chiar rămânând limitată puterea productivă a mijloacelor de trai, înmulțirea oamenilor a fost și este trasă în joc de multe condiții cu totul involuntare. Totuși preveniența

de azi cu privire la limitarea numărului nașterilor sub diverse numiri de raționalizare, limitare și control a nașterilor se bazează pe »grija« mare ce a avut Malthus de soarta omenimii.

Motivele cu cari azi s'ar justifica amestecul artificial al minții omenești în chestiunea înmulțirii speciei omenești, dându-și arogantul și ilegalul contribut față de imperativul divin »creșteți și vă înmulțiți«, sunt tot ca mai înainte, de ordin economic, sanitar, eugenic și moral, destul că sunt considerate separat de cele mai multe ori.

Sărăcia a existat și va exista chiar dacă n'ar mai fi oameni cari să-și prădeze și împrăstie bunul lor cu mâinile amândouă, va exista pentru abuzul contrar, pentru acumularea excesivă. Cu totul într'alt loc trebue deci căutată cauza sărăciei decât în legăturile de căsătorie, altfel chestiunea trece pe teritor străin și nu e justificată de loc. Trebue a griji de bunurile materiale ca să aibă omenimea cu ce sa trăiască și nici decum a stârpi omenimea pentru ca să rămână bunurile din belșug eventual pentru ca mai vârtos să se îmbuibe în ele. Iară între războiu și populație numeroasă nu este — dupăcum s'ar pretinde — de loc legătură de efect și cauză, întrucât știut este că nu sărăcia cu numărul mare al locuitorilor a indus pe vre-un popor la inițiativa de războiu, ba poate chiar contrarul, dacă ne dăm seamă că națiunea ce a pus la cale războiul mondial avea în sinul ei la începutul acelui războiu o mulțime de străini veniți pentru bogăția și puterea de lucru ce găseau acolo, iar mâna pe arme împotriva altui popor a pus-o educația militaristă și ispita de a avea un vecin cu numărul nașterilor scăzut, factori, cari dacă ne dăm seamă, și azi rod în ambiția unui alt popor dela sud. Deci nu populația numeroasă provoacă și începe un războiu, ci mai mult cea scăzută este o ispită la războiu.

Cât despre motivele eugenice, sau selecționarea calităților bune, nu e deloc dovedit, că indivizii ce dau mai mult de furcă ar fi clasele sociale joase din punct de vedere al nașterii, când se știe că mediul de edu-

cație este un factor dătător de ton asupra individului, de vremece chestiunea ereditară în această materie e atât de necunoscută. În schimb însă e lucru știut, că, ținând seamă de proporții, în familiile numeroase se găsesc copii și oamenii cei mai bine formați atât din punct de vedere fizic cât și moral, și acest fapt este baza institutelor de educație unde tineretul, după ce nu mai are nevoie de brațele mamei sale cași mamă, se crește în comun și nici decum individual. E fapt că ar fi mai bine dacă din unii oameni degenerați nu s'ar mai naște alți anormali, dar aceasta nu se poate obține prin legi prohibitive de felul unora din America de nord, după ce înzădar le-ai oprit căsătoria, căci unii ca aceștia și în afară de căsătorie îți fac aceleași surprize. Ba stațul nici nu poate limita dreptul ce-l are fiecare, drept individual și natural la căsătorie, dacă are uzul rațiunii pentru a încheia și consfinți acest contract; ci privească căsnicia cum o privește Biserica: ca mijloc de propășire sufletească rezervânduși datoria de a suplini ceea ce eventual nu se face în familie (după cum bine învață Piu XI în enciclica »Divini illius magistri«) privind totdeauna în individ partea cea mai nobilă, care este sufletul, nu calitatea trupului. Tot pentru eliminarea și împiedicarea indivizilor indezirabili — când aceștia se pot înlătura prin internare — nu se poate cineva obliga la o vizită medicală cu scopul de a-i interzice căsătoria fiind aceasta o vătămare de drept, cum s'a spus mai sus. De asemenea nu se pot admite nici unele intervenții de sterilizare când tot din punct de vedere moral știut este că jertfirea în întregime ori și în parte numai a unei părți dintr'un corp e justificată numai în cazul când însăși viața acelu corp pretinde un astfel de lucru. Alte motive invocate sunt și mai puțin solide. E fapt că nașterile sunt periculoase pentru mame, dar și aceea e fapt că cu progresul artei medicale procentul celor periclitate a scăzut simțitor, deci acolo trebuie a insista. Sarcinile fiind funcțiuni normale și naturale numai cazual pot să fie izvor de boală; dar nici decum din natura lor; și atunci și intervalele lor mai bine decât spontan și natural nu se regulează prin nici un artificiu omenesc. Dar în materie de sănătate a mamelor, controliștii nașterilor își dau în cap, căci iată ce spune psihiatrul englez Robert Armstrong-Jones: »împiedicarea nașterilor înmulțește cazurile de neurastenii între muieri, neurastenii care des sfârșește în casa de nebuni. De unde conclud că popoarele cari introduc ori tolerează controlul artificial al nașterilor au să se gătească la înmulțirea caselor de nebuni pentru muieri«. Apoi câte alte boale nu provin din acest amestec arbitrar!

În sfârșit e fapt că uneori ar fi mai bine dacă unele nașteri n'ar avea loc, dar împotriva acestora este un singur mijloc conform tuturor legilor, care nu vatămă nici știința nici morala: *continența*, dar ce să-i faci dacă controliștilor nu le place, ci mai vârtos

degenerează în libertinaj absolut, sau fac propagandă cu ideile lor de limitare făcând apel la părțile slabe ale omenimii ca să divizeze scopul căsătoriei alegându-și partea care-i place și care pentru moment pare mai ușoară.

După cum vedem, din punct de vedere al științei raționalizarea nu se poate susține, de aceea întâlnește mulți dușmani, adică toți oamenii de bine, cărora nu rațiunea subjugată de patimă le este norma de viață, ci rațiunea care stăpânește și regulează toate pornirile în mod rațional, fără să treacă peste limitele ei. Anul 1929 a fost doar cel mai activ an în această materie. Controliștii, acești dușmani ai copiilor și tot atunci și ai continentelor și ai moravurilor, în Anglia au îndrăznit să ceară legiferarea principiilor lor, dar au fost respinși și sunt combătuți de asociațiile catolice și bărbații de știință, cari fac într'adevăr știință și nu exploatează slăbiciuni. Așa stând lucrurile să nu ne mirăm dacă anul spre a cărui sfârșit mergem s'ar încheia mai bine decât cel trecut, de dorit ar fi numai ca și în viața practică lumea să țină mai mult în seamă datorințele sacre în această materie. **Dr. G. S.**

Concurs.

Se caută cantor la Biserica gr. cat. română din Arded jud. Satu-Mare pe lângă următoarele retribuții:

1. Folosința alor 8 jugh. cad. pământ cultivabil.
2. Ștoalele îndatinat.
3. Ca rebonificare pentru locuință: folosința unui intravilan vișan.

Concurenții se vor prezenta în persoană într'o Duminecă sau sărbătoare până la 14 Dec. a. c., când se va ține alegerea.

Oficiul parohial gr. cat. din Arded.

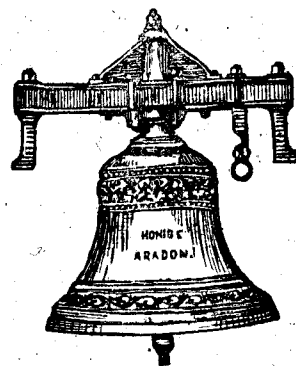
HÖNIG FRIDERIC

ARAD, ȘTADA BARIȚIU 10-21.

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote pe lângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scaune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopote. — Condițiuni avantajoase de plată.

DOUĂ CONFERINȚE

(Urmare)

de **Dr Iacob Radu**, prepozit capitular, protonotar apostolic

Am auzit chiar și glasuri de acelea, că ar trebui să ne facem cu toții *catolici de ritul latin*, pentru că numai în biserica latină există pulerea, ordinea și disciplina vrednică de Biserica adevărată a lui Hristos Dumnezeu!

Acți credem că potrivite sunt cuvintele cari le-am scris de altădată (Răspuns și apărare, Oradea 1927 p. 26): „In marea adunare dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, au fost mulți cari ziceau: acum după ce bunul Dumnezeu ne-a ajutat să scăpăm de jugul strein și aceasta s'a făcut cu ajutorul marilor națiuni surori latine, mai ales cu al nobilei Franța, vremea ar fi să ne unim și în credință cu frații noștri catolici din apus, căci așa ne vom întâlni și sufleteste. Pentru ce să mai rămânem noi despărțiți de Roma, leagănul nostru, și mai finem la legătura credinței cu Grecii, Sârbii, Bulgarii și Rușii, cari pururea au urit latinitatea și ne uresc și pe noi de moarte? Deosebirea în credință nu e mare, iar ritul și obiceiurile orientale ne sunt pe deplin asigurate!

Să întindem dară amândouă mâinile către Roma, spre deplina noastră împăcare cu dânsa; să deschidem larg ferestrele dinspre apus, ca lumina și căldura soarelui latin să pătrundă cât mai bogate în casa neamului nostru, ca sufletele, mințile și inimile tuturor fiilor lui să se împărtășească cât mai îmbelșugat din binefacerile lui. Așa pe jumătate cum suntem, înjumătățite vor fi și roadele unirii naționale. Judece acum oricine cum este mai bine!

Ascultați dară voi Români de astăzi cuvintele pe cari în veacul al XIII-lea, le-a spus Papa Inocențiu al III-lea lui Ioaniliu marele împărat al străbunilor noștri: „Ție ți-se cuvine, atât pentru slava pământeană, cât și pentru vecinica mântuire, că precum ești Roman prin naștere să fii și prin imitație; iar poporul țării tale, care susține cumcă se trage din sângele Romanilor, să urmeze și însușițiile Bisericii Romane, încât să se vadă împărtășindu-se de tradițiile patriei și la cultul dumnezeesc.“¹⁾

Deci până când mila Domnului va face ca să fie: „*O iurmă și un Păstor*“, și noi Români să fim: „*Sanguine et fide Romani*“. Pentru unirea tuturor Domnului să ne rugăm!

»In al doilea rând, este o fericire pentru noi, în afară de tot ce a dat ea, în glorioasa Biserică dela Blaj, și gloria aceasta nu i-o poate lua nici o pasiune, nici o nedreptate, și este un motiv pentru care această biserică are dreptul să se așeze dârză în fața dreptului său și să nu-l dea nimănui. Avem nevoie de legături cu apusul. Ele folosesc mai mult decât legăturile unei prese câștigate sau legăturile unor călătorii scump plătite, sau legăturile unor discursuri de banchete, legături cari prin biserica unită se stabilesc între noi și popoarele al căror sânge este și sângele nostru.«¹⁾

Drept aceea, dacă fericirea și mândria noastră de a fi uniți este justificată și îndreptățită pentru trecutul glorios al bisericii noastre, foarte mare trebuie să ne fie și încrederea și nădejdea în viitor. Căci noi pe lângă legătura cu apusul la care se gândește d-l Iorga, mai socotim cea mare și sfântă a unității în credința lui Hristos, prin care bisericii noastre îi este rezervat încă un foarte mare rol: Acela de a fi aluatul cel sfânt carele va să dospească marele dar ceresc, prin care la plinirea timpului statorit de nepătrunsul

sfat al. Proniei cerești, întreg neamul românesc ca și un Premergător al reunirii Orientului cu Apusul, o să vadă lumina cea adevărată a credinței în sinul Bisericii una, sfântă, catolică și apostolică, zidită de către Mântuitorul lumii pe Petru și păstorită de urmașii lui în Roma străbună.

II.

RĂSPUNS

la întrebările revistei „Generația Unirii“ în chestia raporturilor confesionale între cele două Biserici românești.

Revistă: »Generația Unirii« sub semnătura domnului profesor universitar și fost ministru al Cultelor și Artelor, Alexandru Lapedatu, considerând relele urmări ce le pot avea pentru viața națională și culturală a neamului românesc, conflictele și divergențele ivite în anii din urmă între cele două biserici românești, a întreprins o anchetă printre fruntașii vieții noastre bisericești, pentru a provoca o dezbateră largă și obiectivă asupra acestei importante chestiuni

Făcându-ni-se și nouă cinstea de a ni-se străpune din partea episcopiei noastre, un chestionar lansat din partea numitei reviste, am aflat cu cale să răspundem următoarele:

I.

De ce natură este antagonismul care stă la baza rivalităților și fricțiunilor din ce în ce mai intense și mai acute dintre biserica ortodoxă și biserica unită?

Răspuns: După natura și esența lor antagonismul și rivalitățile dintre cele două biserici românești, sunt urmările și efectele desbinării românilor în două confesiuni, prin unirea din anul 1700, deci de natură religioasă, pentru că neexistând cea desbinare sau deosebire, nu s'ar fi putut certa pentru religione sau confesiune.

Dar cauza eficientă și adevăratul motiv al certelor, nu a fost unirea. Poporul român este adânc religios, după cum se dovedește mai ales prin proverbiale lui ospitalitate chiar și față de străini, ceea ce provine din caritatea sau dragostea creștinească, care se ține de esența religiei creștine, a evitat certele religioase între sine. Și după unire Români din Ardeal au trăit în bună pace, iar certurile și luptele fratricide au fost provocate de dușmanii lor etnici: Grecii, Sârbii, Sașii și Maghiarii calvini, cari din ură față de catolicism nu vedeau cu ochi buni întărirea aceluia prin unirea românilor, nici luminarea lor prin școlile la cari li-se deschise calea prin unire, și cu atât mai puțin întărirea lor economică prin drepturile și privilegiile, cari li s'au promis prin diplomele împărătești. Nici chiar maghiarii catolici nu părtineau toți unirea,

¹⁾ A. Bunea: Discursuri, autonomia, pag. 343.

¹⁾ Din discursul ținut în Camera deputaților la 4 Apr. 1928.

pe care o considerau de păgubitoare națiunii și culturai maghiare.¹⁾

Iată cum ne prezintă această chestiune marii noștri învățați: Ioan M. Moldovan și Augustin Bunea: »Dacă Românii de confesiune diversă s'au persecutat, maltratată și sfârticată și ei între sine, *aceasta nu a provenit de acolo că Românii s'au desfăcut în două confesiuni*, ci mai vârtos din nepriceperea, sau egoismul părților, cari au făcut ca părțile să dea pe sine instrument *tehnelor străine*«...

»Ei ar fi putut rămânea și de aici încolo frați buni, cum vedem, că fiii altor națiuni desbinată în 2-3 confesiuni sunt frați buni între sine, și nu se sfarmă unii pe alții. Nici nu este adevărat, că Românii dela 1700 și până în prezent, ar fi fost tot în dușmănie unii cu alții: din contră, au fost timpuri, în cari ei au trăit în pace și înțelegere deplină. Apoi în corpul unei națiuni nu se pot evita desbinările, fie ele religioase, fie de altă natură. Au nu sunt Românii într'altfel tot desbinați? Nu sunt ei sub trei împărați? »²⁾ Dece se deplânge așa mult desbinarea confesională, iar de cea politică nici o amintire... Ambe confesiunile cele românești vor înflori lângă oaltă, dacă vor lipsii oamenii cari în loc de caritate evanghelică, predică ura și nu se înfioară de nici un mijloc, numai să-și vâneze interesele lor cele de jos... Singur aceea stă, că neexistând unirea, Românii nu s'ar fi putut certa *pentru religione*, dar alte cauze de ceartă ar fi putut avea, și inimicii lor seculari de sigur ar fi grijit, ca Românii să aibă cauze de ceartă între sine, cum vedem, că grijesc și azi... atât dincoace cât și dincolo de munte... B. Șaguna în istoria bisericească II. p. 128 spune apriat, că la începutul uniunii sub Teofil, între Români »era turburare mare care o ațâțau și reformații«³⁾

¹⁾ Dr. Gyárfás E: Az erdélyi románok uniója, în opul: Az erdélyi katholicsizmus multja és jelene, D. St. Martin 1925 pag. 146.

²⁾ Așa era când scria M., dar și acum mai sunt câteva sute de mii în țări străine.

³⁾ I. M. Moldovan: Spicuire în istoria bis. a Rom. Blaj 1873 pag. 11-16 și pag. 20 nota.

BIBLIOGRAFIE

• — A apărut o prețioasă carte pentru preoți și seminaști în l. germană: *Herz Jesu und Priestertum* (Inimă lui Isus și Preoția) Herder, Freiburg in Breisgau 1930, 12° (XX+206 pag.) în carton 3,20 M., în pânză 3,80 M. — Cartea a apărut până acum în 4 limbi. Are 3 părți în 33 de cetiri potrivite că meditații. În p. I. se arată cum e preotul ajutor în toate nevoile omenirii, în p. II. Cum trebuie să fie preotul asemenea lui Isus și p. III. Iubirea lui Isus pentru preoții săi. Într'un adaus sunt meditații potrivite despre iubirea nemărginită și iubirea specială a Inimii preasfinte alui Isus pentru preoți. Cunoscutul pâr. Bainvel S. I. are cuvinte de laudă despre această minunată carte zicând: »e admirabilă ca fond și formă, profundă, cu evlavie, până de căldură și totuși de-un prudent realism«. O recomandăm membrilor Ven. cler și laicilor cari vreau să pătrundă în misterele Inimii lui Isus.

— A apărut în românește un prețios mărgăritar al literaturii ascetice: *Indrumarea la viața evlavioasă a Sf. lui Francisc de Sales*, tradusă și edată de »Presa bună« din Iași. Era de mult așteptat ceva din scrierile marelui duhovnic care a fost Sf. Francisc de Sales și acum o avem pe această în limbă curgătoare. Ea va face un serviciu nespus de prețios pentru loji doritorii de-a progresa în viața religioasă și'n virtuți. E o adevărată școală a perfecțiunii. O recomandăm tuturor: preoților, seminaștilor, elevilor și elevelor precum și mirenilor adulți. Costă 50 Lei. 16° 360 pag. Iași, 1930 Institutul »Presa Bună«, ori la Soc. Sf. Ioan G. de Aur Oradea.

CRONICI

— **Rugăm pe stimații noștri abonați în restanță, cărora li s'a trimis aviz cu numărul prezent, să binevolască a ne trimite abonamentul pentru ca să putem face față cheltuielilor de tipar.**

Instalarea noului paroh I. al catedralei. Duminică în 5 Nov. a. c. a avut loc instalarea Rvs. mului Domn *Emil Bran*, fost vicar foraneu al Șimleului, în postul de paroh prim al catedralei din Oradea. Instalarea prin predarea diferitelor simboale ale puterii de paroh (Evanghelie, Cruce, cheile, amvonul) a condus-o Rvs Gheorghe Maior Arhidiacon și protopopul districtului Oradea. Noul instalat și-a ținut apoi cuvântarea de introducere și a celebrat sf. Liturghie. După liturghie s'a ținut în școala normală diecezană o recepție, la care au luat parte curatoratul catedralei și un însemnat număr de credincioși felicitând pe noul instalat. S'au servit și de-ale gustării. Dela evlavie și zelul noului paroh, care e și canonic onorar, se așteaptă frumoase roade de pastorație urbană.

Binecuvântarea bisericii din Tria. Credincioșii din parohia Tria și-au renovat biserica cu suma de peste 40.000 Lei adunați din repartiție pe credincioși. Biserica renovată a binecuvântat-o din delegația I. P. Sale Episcopului diecezan Pâr. profesor Dr. Ludovic Tăutu, Sâmbătă în 8 Noembrie sârbătoarea ss. Arhangeli, patronii bisericii din Tria, în cadrele unei înălțătoare solemnități. Au participat și credincioși din Derna sub conducerea parohiului lor Pâr. Vasile Pitic. Pâr. local Ilie Popa a dat o masă oaspeților.

Vindecare miraculoasă la Lourdes. Intre ultimele vindecări înregistrate de oficiul de constatare este a tinerei Irina Van de Voarde vindecată de tuberculoză pulmonară în mod minunat în cursul procesiunii cu Sf. Sacrament la Lourdes în Iulie anul trecut. Boala a fost moștenită, părinții, o soră în vârstă de 22 ani, și un frate au murit în urma acestei boli. După declarația mai multor medici specialiști, și după constatarea biroului de control, a fost declarată vindecată în mod miraculos.

Religiile în Statele Unite. Cu ocazia centenarului reformei lui Luther, în Statele Unite s'a făcut următoarea recenzie a populației după confesiuni. Populația totală e 122 milioane. Dintre cari 20 milioane sunt catolici, 4 milioane jidani, 30 milioane aparțin la toate celelalte religii, 68 de milioane sunt fără religie și nu aparțin nici la o biserică. De unde urmează că Statele Unite nu e țară protestantă.

AVIZ pentru Reuniunile Mariane. Au sosit diplomele de agrare a următoarelor congregații: Terebești, Valea Vinului, Măruș, Tătărești, Culciul-Mic, Culciul-Mare, Gereușă, Resighea, Cărășeu, Sittelic, Aucaș, Careii-Mari (două), Bozânta-Mare, Roșiori și Petreu. On. președinți ai acestor Congregații sunt rugați a le ridica ocazional dela secretarul gen. al Reuniunilor de pietate. Taxa 20 Lei.

— **ATENȚIUNE! La Societatea »Sf. Ion Gură de Aur« Oradea, se află de vânzare cântecul cel mai potrivit împotriva pocășiilor: »Creștin sunt« de Pâr. Ion Gârleanu, pe note. Exemplarul 2 Lei, 100 ex. 120 Lei și porto.**

— **La Societatea »Sf. Ion Gură de Aur«, se află cele trei broșuri ale A. G. R. U.: Rugăciunea Domnului, Suspînul creștinului și Căile fericirii de Pâr. Ion Agârbiceanu. Exemplarul 20 Lei și porto.**

